

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Adroddiad Gwella Blynyddol 2015-16

Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen

Cyhoeddwyd: Rhagfyr 2016
Cyfeirnod y ddogfen: 576A2016

Paratowyd yr Adroddiad Gwella Blynyddol hwn ar ran Archwilydd
Cyffredinol Cymru gan Non Jenkins a Chris Pugh o dan
gyfarwyddyd Alan Morris.

Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth a chaiff ei benodi gan Ei Mawrhydi y Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Fwrdd Swyddfa Archwilio Cymru, sef bwrdd statudol a sefydlwyd at y diben hwnnw ac er mwyn monitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn atebol i'r Cynulliad Cenedlaethol.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, gwasanaethau prawf, awdurdodau tân ac achub, parciau cenedlaethol a chynghorau cymuned. Mae hefyd yn cynnal astudiaethau gwerth am arian llywodraeth leol ac yn asesu cydymffurfiaeth â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'r cyrff a noddir ganddi a'i chyrrff cyhoeddus cysylltiedig, Comisiwn y Cynulliad a chyrrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol a staff Swyddfa Archwilio Cymru yn anelu at ddarparu adroddiadau cymesur sy'n canolbwyntio ar y cyhoedd ar stwardiaeth adnoddau cyhoeddus a thrwy wneud hynny, feithrin dealltwriaeth a hyrwyddo gwelliant.

Cynnwys

Adroddiad cryno

Yr adroddiad hwn	4
Gwaith archwilio perfformiad 2015-16	5
Yn seiliedig ar y gwaith a wnaed gan Swyddfa Archwilio Cymru a rheoleiddwyr perthnasol, ac yn gyfyngedig i'r gwaith hwnnw, cred yr Archwilydd Cyffredinol fod y Cyngor yn debygol o gydymffurfio â gofynion y Mesur yn ystod 2016-17	6
Argymhellion	7

Adroddiad manwl

Asesiad Corfforaethol	10
Perfformiad	12
Y defnydd o adnoddau	17
Llywodraethu	18

Atodiadau

Atodiad 1 – Statws yr adroddiad hwn	20
Atodiad 2 – Archwiliad o Gynllun Gwella Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen 2016-17	21
Atodiad 3 – Archwiliad o asesiad o berfformiad Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen 2014-15	23
Atodiad 4 – Llythyr Archwilio Blynyddol	25
Atodiad 5 - Argymhellion adroddiad cenedlaethol a gyhoeddwyd yn 2015-16	28

Adroddiad cryno

Yr adroddiad hwn

- 1 Mae'r Adroddiad Gwella Blynyddol hwn yn crynhoi'r gwaith archwilio a wnaed yng Nghyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen (y Cyngor) ers cyhoeddi'r adroddiad diwethaf o'r fath ym mis Medi 2015. Mae'r adroddiad hwn hefyd yn cynnwys crynodeb o ganfyddiadau allweddol o adroddiadau a gyhoeddwyd gan 'reoleiddwyr perthnasol', sef: Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (AGGCC); Arolygiaeth Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru (Estyn); a Chomisiynydd y Gymraeg (y Comisiynydd). Serch hynny, nid yw'r adroddiad hwn yn adolygiad cynhwysfawr o holl drefniadau neu wasanaethau'r Cyngor. Mae'r casgliadau a geir yn yr adroddiad hwn yn seiliedig ar y gwaith a gyflawnwyd o fewn y Cyngor gan gyrff adolygu allanol perthnasol ac, oni nodir fel arall, yn adlewyrchu'r sefyllfa ar yr adeg pan gafodd gwaith o'r fath ei gwblhau.
- 2 Gan ystyried y gwaith a gyflawnwyd yn ystod 2015-16, bydd yr Archwilydd Cyffredinol yn nodi, yn yr adroddiad hwn, a yw o'r farn y bydd y Cyngor yn debygol o wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus ar gyfer 2016-17.
- 3 Ni ddylid ystyried bod y datganiad hwn yn rhoi barn bendant am sefyllfa sefydliad nac yn rhagfynegi ei lwyddiant yn y dyfodol. Yn hytrach, dylid ystyried ei fod yn rhoi barn am y graddau y mae'r trefniadau sydd ar waith ar hyn o bryd yn rhesymol gadarn i'r graddau y gellir nodi hynny ar sail y gwaith a gyflawnwyd.
- 4 Rydym am wybod a yw'r adroddiad hwn yn rhoi'r wybodaeth sydd ei hangen arnoch ac a yw'n hawdd ei ddeall. Gallwch fynegi eich barn drwy anfon e-bost atom yn post@archwilio.cymru neu ysgrifennu atom yn 24 Heol y Gadeirlan, Caerdydd, CF11 9LJ.

Gwaith archwilio perfformiad 2015-16

- 5 Nodir y gwaith a gyflawnwyd ers yr Adroddiad Gwella Blynyddol diwethaf, gan gynnwys gwaith y 'rheoleiddwyr perthnasol', isod:

Enw'r Prosiect	Disgrifiad byr
Swyddfa Archwilio Cymru: Archwiliad Blynyddol o'r 'Cynllun Gwella'	Adolygiad o gynlluniau cyhoeddedig y Cyngor ar gyfer cyflawni amcanion gwella yn unol â gofynion y Mesur.
Swyddfa Archwilio Cymru: Archwiliad Blynyddol o'r 'Asesiad o Berfformiad'	Adolygiad o asesiad o berfformiad cyhoeddedig y Cyngor yn unol â gofynion y Mesur.
Swyddfa Archwilio Cymru: Asesiad Cydnerthedd Ariannol	Adolygiad o sefyllfa ariannol y Cyngor a sut mae'n cyllidebu ac yn cyflawni arbedion gofynnol.
Swyddfa Archwilio Cymru: Asesiad Corfforaethol	Adolygiad o'r graddau y mae trefniadau'r Cyngor yn cyfrannu at y gwaith o wella perfformiad gwasanaethau a chanlyniadau i ddinasyddion.
Swyddfa Archwilio Cymru: Rhaglen Eiddilwch Gwent	Adolygiad o Raglen Eiddilwch Gwent i asesu a oedd y Rhaglen wedi sicrhau gwelliannau yn unol â disgwyliadau sefydliadau unigol.
Estyn: Ymweliad monitro olaf	Asesiad o gynnydd y Cyngor yn erbyn yr argymhellion a wnaed yn dilyn arolygiad o wasanaeth Addysg y Cyngor yn 2011 ac ymweliad monitro dilynol ym mis Chwefror 2013.
Estyn: Gwerthusiad o berfformiad ysgolion	Adolygiad o berfformiad mewn amrywiaeth o feysydd mewn ysgolion o fewn y Cyngor.
AGGCC: Adolygiad Blynyddol a Gwerthusiad o Berfformiad	Gwerthusiad o berfformiad y Cyngor wrth gyflawni ei swyddogaethau ym maes gwasanaethau cymdeithasol.
AGGCC: Arolygiad cenedlaethol o ofal a chymorth ar gyfer pobl ag anableddau dysgu	Arolygiad cenedlaethol i asesu llwyddiant gwasanaethau cymdeithasol cynghorau wrth sicrhau'r canlyniadau sy'n bwysig i bobl drwy asesu effeithlonrwydd, ansawdd a diogelwch y gofal a'r cymorth a ddarperir i oedolion ag anableddau dysgu.
Comisiynydd y Gymraeg	Ymateb Comisiynydd y Gymraeg i Adroddiad Monitro Blynyddol 2014-15 y Cyngor.

Enw'r prosiect	Disgrifiad byr
Swyddfa Archwilio Cymru: Adroddiadau Cenedlaethol ar Lywodraeth Leol	<ul style="list-style-type: none"> • Partneriaethau Diogelwch Cymunedol (cyhoeddwyd ar 18 Hydref 2016) • Cynhyrchu incwm a chodi tâl (cyhoeddwyd ar 10 Tachwedd 2016) • Trefniadau'r Cyngor ar gyfer ariannu gwasanaethau trydydd sector (i'w gyhoeddi) • Cydnerthedd ariannol cynghorau yng Nghymru (cyhoeddwyd ym mis Ebrill 2015) • Sicrhau gwelliannau yn y cymorth i ysgolion trwy gonsortia addysg rhanbarthol – adolygiad cynnar (cyhoeddwyd ym mis Mehefin 2015) • Adolygiad o Drefniadau Diogelu Corfforaethol yng Nghynghorau Cymru (cyhoeddwyd ym mis Gorffennaf 2015) • Helpu Pobl Hŷn i Fyw'n Annibynnol: A yw Cynghorau'n Gwneud Digon? (cyhoeddwyd ym mis Hydref 2015) • Cyflawni â Llai - Gwasanaethau Hamdden (cyhoeddwyd ym mis Rhagfyr 2015)

Yn seiliedig ar y gwaith a wnaed gan Swyddfa Archwilio Cymru a rheoleiddwyr perthnasol, ac yn gyfyngedig i'r gwaith hwnnw, cred yr Archwilydd Cyffredinol fod y Cyngor yn debygol o gydymffurfio â gofynion y Mesur yn ystod 2016-17

- 6 Mae'r Archwilydd Cyffredinol wedi dod i'r casgliad hwn am y rhesymau canlynol:
- cydymffurfiodd y Cyngor â'i ddyletswyddau cynllunio gwelliant a'i ddyletswyddau adrodd ar welliant o dan y Mesur;
 - daeth ein hadroddiad ar yr Asesiad Corfforaethol, a gyhoeddwyd ym mis Medi 2016, i'r casgliad bod gan y Cyngor weledigaeth strategol glir wedi'i llywio gan arweinyddiaeth agored a chynhwysol, a'i fod wrthi'n datblygu ei drefniadau corfforaethol er mwyn sicrhau gwell canlyniadau;
 - daeth Estyn i'r casgliad fod y Cyngor wedi gwneud cynnydd digonol mewn perthynas â'i hargymhellion ac nad oedd angen iddo fod yn destun mesurau arbennig mwyach;
 - ch nododd AGGCC fod y Cyngor yn parhau i weithio tuag at agenda newid a datblygu modelau newydd o ddarparu gwasanaethau, yn unol â disgwyliadau Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 o fewn cyd-destun her ariannol sylweddol yn ogystal â chynnydd o ran y galw;

- d daeth AGGCC i'r casgliad fod enghreifftiau arwyddocaol o gymorth da ac ardderchog a oedd yn gwella'r canlyniadau i'r rhan fwyaf o bobl ag anableddau dysgu;
- dd roedd trefniadau rheolaeth ariannol cadarn ar waith gan y Cyngor ac roedd wedi parhau i atgyfnerthu ei drefniadau cynllunio ariannol a llywodraethu ers 2014-15; ac
- e roedd Rhaglen Eiddilwch Gwent wedi dangos gwaith partneriaeth traws-sector rhanbarthol cadarnhaol i fynd i'r afael ag anghenion cymunedol cynyddol, ond nid oedd wedi darparu tystiolaeth i ddangos bod canlyniadau yn bendant wedi gwella, a fyddai'n bwysig wrth i bartneriaid benderfynu ar ddyfodol y rhaglen.

Argymhellion

- 7 O ystyried yr ystod eang o wasanaethau a ddarperir gan y Cyngor a'r heriau y mae'n eu hwynebu, byddai'n anarferol pe na baem wedi dod o hyd i bethau y gellir eu gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol:
 - a wneud cynigion ar gyfer gwella - os caiff cynigion eu gwneud i'r Cyngor, byddem yn disgwyl iddo weithredu arnynt a byddwn yn gwneud gwaith dilynol ar yr hyn sy'n digwydd;
 - b gwneud argymhellion ffurfiol ar gyfer gwella - os caiff argymhelliad ffurfiol ei wneud, mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi ymateb i'r argymhelliad hwnnw o fewn 30 diwrnod gwaith;
 - c cynnal arolygiad arbennig a chyhoeddi adroddiad a gwneud argymhellion; ac
 - ch argymhell y dylai Gweinidogion Llywodraeth Cymru ymyrryd mewn rhyw ffordd.
- 8 Nid yw'r Archwilydd Cyffredinol wedi gwneud unrhyw argymhellion ffurfiol ar gyfer gwella yn y gwaith a gafodd ei wneud a'i gwblhau yn y Cyngor yn ystod 2015-16.
- 9 Nodir y Meysydd i'w Gwella a'r argymhellion a wnaed gan AGGCC yn ystod y flwyddyn isod.

AGGCC – Adolygiad Blynyddol a Gwerthuso Perfformiad 2014/15

Maes 1

- Y gyfradd oedi wrth drosglwyddo gofal;
- Bwrw ymlaen â gwaith i integreiddio gwasanaethau iechyd meddwl ac anableddau dysgu;
- Cynorthwyo'r sector gwirfoddol i adeiladu adnoddau cymunedol;
- Sicrhau bod gan ofalwyr ddigon o fynediad at wybodaeth, cyngor a chefnogaeth; a
- Cynyddu dewis a rheolaeth trwy ddefnyddio taliadau uniongyrchol.

Maes 2

- Cwblhau ymweliadau statudol yn unol â rheoliadau;
- Adolygu lefel yr atgyfeiriadau yn y gwasanaethau i blant na aeth yn eu blaenau i asesiad cychwynnol; a
- Dyfodol y Gwasanaeth Integredig Cymorth i Deuluoedd.

Maes 3

- Gofynion parhaus o ran cyllidebau, yn enwedig yn y gwasanaethau i blant, i sicrhau bod plant yn cael eu diogelu;
- Yr effaith ar y rhai sydd angen cymorth lefel is oherwydd toriadau i gyllidebau;
- Mae angen ystyried cyfrifoldeb am wasanaethau cymdeithasol a lles fel blaenoriaeth cyngor cyfan a chyfrifoldeb corfforaethol; a
- Gwybodaeth reoli a chofnodi a chywirdeb data.

AGGCC – Arolygiad cenedlaethol o ofal a chymorth ar gyfer pobl ag anableddau dysgu

A1 Dylai'r Cyngor barhau i ymgysylltu â phobl a gofalwyr i'w cynnwys yn y gwaith o gynlluo ffurf modelau gwasanaeth yn y dyfodol, gan ddefnyddio eiriolaeth unigol lle bo angen. Lle bu newidiadau, mae angen i'r effaith ar y rhai a effeithiwyd gael ei monitro a'i gwerthuso.

A2 Dylai'r Cyngor barhau i gefnogi'r trydydd sector i gryfhau ei gyfraniad at wasanaethau anableddau dysgu ac i ychwanegu at y gwaith o ddatblygu gwasanaethau ataliol cyffredinol.

A3 Mae angen i'r Cyngor a'i bartneriaid ystyried canfyddiadau'r adolygiad o Strategaeth Anableddau Dysgu Gwent.

A4 Dylai'r Cyngor sicrhau bod sicrwydd ansawdd cadarn ar waith ar bob lefel yn y gwasanaeth anableddau dysgu, gydag adroddiadau perfformiad rheolaidd.

A5 Dylai'r Cyngor ystyried cynyddu'r cymorth corfforaethol sydd ar gael i bobl ag anableddau dysgu drwy fod yn gyflogwr sy'n dangos esiampl drwy ddarparu cyfleoedd gwaith a phrentisiaethau.

Adroddiad manwl

Asesiad Corfforaethol

Roedd gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen weledigaeth strategol glir wedi'i llywio gan arweinyddiaeth agored a chynhwysol, ac roedd wrthi'n datblygu ei drefniadau corfforaethol er mwyn sicrhau gwell canlyniadau

- 10 Ym mis Medi 2016, gwnaethom gyhoeddi ein hadroddiad ar yr Asesiad Corfforaethol, a ddaeth i'r casgliad bod gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen weledigaeth strategol glir wedi'i llywio gan arweinyddiaeth agored a chynhwysol, a'i fod wrthi'n datblygu ei drefniadau corfforaethol er mwyn sicrhau gwell canlyniadau.
- 11 Daethom i'r casgliad hwn am y rhesymau canlynol:
 - a Roedd y Cyngor yn dangos arweinyddiaeth agored a chynhwysol a diwylliant dysgu wrth ddatblygu ei strategaeth gorfforaethol newydd.
 - b Roedd trefniadau llywodraethu effeithiol a thryloyw ar waith gan y Cyngor yn gyffredinol, ac roedd yn gwneud ymdrech weithredol i'w gwella ymhellach.
 - c Roedd dull cynllunio ariannol y Cyngor a'i ddefnydd o dechnoleg yn gadarnhaol o ran sicrhau gwelliant, ond roedd angen datblygu ei drefniadau ar gyfer rheoli ei weithlu, ei asedau a'i adnoddau gwybodaeth ymhellach er mwyn ategu ei flaenoriaethau corfforaethol:
 - roedd y Cyngor wedi parhau i atgyfnerthu ei drefniadau cynllunio ariannol;
 - roedd cynllun gweithlu'r Cyngor yn darparu fframwaith iddo reoli a defnyddio ei gyflogeion, ond nid oedd yn ddigon manwl i fod yn gwbl effeithiol;
 - roedd y Cyngor wedi diweddarau ei gynllun rheoli asedau strategol, ond roedd trefniadau rheoli perfformiad nad oeddent wedi'u datblygu'n ddigonol a systemau data asedau darniog yn ei gyfyngu;
 - roedd y Cyngor yn gwneud defnydd da o dechnoleg ddigidol gyda strategaeth comisiynu glir ar gyfer TG sy'n darparu gwasanaethau effeithiol gan y Gwasanaeth Adnoddau a Rennir; ac
 - roedd y Cyngor wrthi'n diweddarau ac yn gwella ei drefniadau rheoli gwybodaeth a llywodraethu nad oeddent yn gyfredol.
 - d Roedd y Cyngor yn gweithio'n dda gyda'i bartneriaid strategol, ond nid oedd rhai trefniadau rheoli perfformiad wedi'u datblygu'n ddigon da i ddangos gwell canlyniadau ar draws pob partneriaeth.
 - e Roedd y Cyngor yn dangos gwelliannau yn y rhan fwyaf o'i wasanaethau allweddol ac wrth gynllunio gwelliannau, ac roedd yn parhau i atgyfnerthu ei drefniadau rheoli perfformiad a'u rhoi ar waith.

- 12 Gwnaeth ein hadroddiad ar yr Asesiad Corfforaethol wyth cynnig ar gyfer gwella, a oedd yn ymwneud â'r meysydd canlynol:
- a Gweledigaeth a chyfeiriad strategol
 - b Llywodraethu
 - c Y defnydd o adnoddau - Pobl
 - ch Y defnydd o adnoddau - Asedau
 - d Y defnydd i adnoddau - Llywodraethu Gwybodaeth
 - dd Gweithio mewn partneriaeth
 - e Rheoli Risg
- 13 Mae'r **adroddiad llawn ar yr Asesiad Corfforaethol** ar gael ar wefan Swyddfa Archwilio Cymru.
- 14 Yn ystod 2016-17, byddwn yn parhau i fonitro trefniadau'r Cyngor ar gyfer ymdrin â'n cynigion ar gyfer gwella a geir yn yr adroddiad ar yr Asesiad Corfforaethol.

Perfformiad

Archwiliad o Gynllun Gwella Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen 2016-17

- 15 Ar 29 Ebrill 2016, gwnaethom gyhoeddi tystysgrif yn cadarnhau bod y Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswyddau o dan adran 15(6) i (9) o'r Mesur Llywodraeth Leol a'i fod wedi gweithredu yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru yn ddigonol i gyflawni ei ddyletswyddau. Mae ein tystysgrif wedi'i chynnwys yn [Atodiad 2](#).

Tystysgrif cydymffurfio ar gyfer yr Archwiliad o asesiad Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen o berfformiad 2014-15

- 16 Ar 13 Tachwedd 2015, gwnaethom gyhoeddi tystysgrif Cydymffurfio ar gyfer yr Archwiliad o asesiad y Cyngor o berfformiad 2014-15. Cadarnhaodd y dystysgrif fod y Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswyddau o dan adrannau 15(2), (3), (8) a (9) o'r Mesur. Mae ein tystysgrif wedi'i chynnwys yn [Atodiad 3](#).

Nododd Estyn fod y Cyngor wedi gwneud cynnydd digonol mewn perthynas â'i hargymhellion ac nad oedd angen iddo fod yn destun mesurau arbennig mwyach

- 17 Yn dilyn arolygiad Estyn o wasanaethau addysg Torfaen i blant a phobl ifanc ym mis Hydref 2011, nodwyd bod angen i'r Cyngor wneud gwelliannau sylweddol. Ym mis Chwefror 2013, monitrodd Estyn gynnydd y Cyngor yn erbyn yr argymhellion a ddeilliodd o'r arolygiad yn 2011 a barnodd nad oedd y Cyngor wedi gwneud cynnydd digonol. O ganlyniad, nodwyd bod angen i'r Cyngor fod yn destun mesurau arbennig.
- 18 Cytunodd Estyn ar gynllun monitro gyda'r Cyngor, a chynhaliodd ymweliadau monitro ym mis Mai 2014, mis Hydref 2014 a'i hymweliad monitro olaf ym mis Tachwedd 2015.
- 19 Ym mis Ionawr 2016, cyhoeddodd Estyn [ganlyniad](#) ymweliad monitro olaf mis Tachwedd 2015 ar ei gwefan, a nododd fod y Cyngor wedi gwneud cynnydd digonol yn erbyn yr argymhellion o'i harolygiad yn 2011 a'i hymweliad monitro yn 2013. Nododd Estyn nad oedd angen i'r Cyngor fod yn destun mesurau arbennig mwyach gan ddileu unrhyw ofynion am weithgareddau dilynol pellach.

Gwerthusiad Estyn o berfformiad ysgolion

- 20 Roedd cyfran y disgyblion a oedd yn gymwys i gael prydau ysgol am ddim yn Nhorfaen yr un peth â chyfartaledd Cymru. Ystyriwyd hyn wrth werthuso perfformiad y Cyngor. Yn y Cyfnod Sylfaen ac yng nghyfnodau allweddol 2 a 3, roedd canlyniadau yn seiliedig ar asesiadau athrawon wedi dirywio'n sylweddol yn 2015. Roedd hyn yn deillio'n bennaf o ganlyniad i ymdrechion y Cyngor i wella cywirdeb asesiadau athrawon mewn ysgolion yn ystod y flwyddyn ddiwethaf. Fodd bynnag, er gwaethaf y gwaith i ailgalibradu asesiadau athrawon, roedd safonau llythrennedd a rhifedd disgyblion yn parhau'n wan o gymharu â lefelau mewn cynghorau tebyg.
- 21 Ers 2013, mae'r Cyngor wedi llwyddo i wella canlyniadau ar gyfer ei ddisgyblion yng nghyfnod allweddol 4 yn gyson. Bu'r gyfradd wella yn Nhorfaen yn gyflymach na'r gyfradd wella ledled Cymru yn y rhan fwyaf o'r prif ddangosyddion, er mai o sail isel y gwnaed y gwelliannau hyn. Yn 2015, roedd perfformiad cyffredinol ar gyfer trothwy lefel 2 gan gynnwys Saesneg neu Gymraeg a mathemateg ychydig islaw meincnod Llywodraeth Cymru ar gyfer perfformiad y Cyngor. Roedd hyn yn welliant amlwg yn ddiweddar. Roedd perfformiad yn y sgôr pwyntiau gyfartalog wedi'i chapio yn parhau'n sylweddol is na'r disgwyl o gymharu â lefelau mewn cynghorau tebyg yng Nghymru. Roedd cyfran y disgyblion a gyflawnodd bum gradd TGAU ar A neu A* yn is na'r cyfartaledd cenedlaethol.
- 22 Roedd perfformiad disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim wedi gwella'n sylweddol yng nghyfnod allweddol 4 ers 2012. Yn 2015, roedd perfformiad y grŵp hwn o ddisgyblion yn nhrothwy lefel 2 gan gynnwys Saesneg neu Gymraeg a mathemateg yn uwch na'r cyfartaledd ar gyfer y disgyblion hyn yng Nghymru.
- 23 Roedd lefelau presenoldeb ysgol wedi gwella'n gyffredinol ers 2011. Yn 2015, roedd lefelau presenoldeb ychydig yn is na chyfartaledd Cymru. Roedd y ganran o ddisgyblion a oedd yn gadael Blwyddyn 11 heb fod mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant (NEET) wedi lleihau'n amlwg yn ystod y pedair blynedd diwethaf, ac roedd yn is na chyfartaledd Cymru.

Nododd AGGCC fod y Cyngor wedi parhau i weithio tuag at agenda newid a datblygu modelau newydd o ddarparu gwasanaethau, yn unol â disgwyliadau Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 o fewn cyd-destun her ariannol sylweddol yn ogystal â chynnydd o ran y galw

- 24 Cyhoeddodd yr AGGCC ei **Hadolygiad a Gwerthusiad Blyneddol o Berfformiad 2014-15** ym mis Hydref 2015.
- 25 Nododd AGGCC fod y Cyngor wedi parhau i weithio tuag at agenda newid a datblygu modelau newydd o ddarparu gwasanaethau, yn unol â disgwyliadau Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Roedd hyn o fewn cyd-destun her ariannol sylweddol yn ogystal â chynnydd o ran y galw. Roedd dealltwriaeth glir o'r heriau ar gyfer y dyfodol a oedd yn cynnwys targed i arbed £45 miliwn ar draws y Cyngor cyfan yn ystod y tair blynedd nesaf. Roedd her hefyd o ran rheoli'r cynnydd o ran y galw ond gan sicrhau ar yr un pryd bod gwasanaethau presennol yn cael eu darparu mewn ffordd a oedd yn sicrhau gwell canlyniadau i bobl. Codwyd y trothwy cymhwysedd i 'critigol' neu 'sylweddol' er mwyn sicrhau mai dim ond tuag at y bobl fwyaf agored i niwed a'r bobl â'r anghenion mwyaf y cyfeiriwyd adnoddau. Roedd y Cyngor yn dechrau gweithio o'r newydd i nodi a chefnogi cryfderau yn hytrach na chanolbwyntio'n llwyr ar ddiffygion, gan wella gwydnwch unigolion a'r gymuned leol.
- 26 O ran gwasanaethau oedolion, roedd perfformiad wedi dirywio mew perthynas ag achosion o oedi wrth drosglwyddo gofal ac adolygiadau o gynlluniau gofal. Er bod llai o bobl yn gymwys i gael gwasanaethau'r Cyngor, roedd gan y rheini a oedd yn cael cymorth anghenion mwy cymhleth a oedd yn cynyddu'r galw a'r pwysau ar adnoddau o ganlyniad i'r cynnydd yn nifer yr adolygiadau yr oedd angen ymgymryd â hwy oherwydd anghenion cyfnewidiol. Cydnabuwyd yr angen i wella gwydnwch cymunedol a'r angen am adnoddau a allai helpu pobl yn gynt ac er bod y gwaith hwn yn mynd rhagddo, roedd angen cyflawni newidiadau yn gynt.
- 27 Roedd gan y Cyngor gynlluniau i brofi fframwaith canlyniadau gyda defnyddwyr gwasanaethau er mwyn mesur yr effaith yr oedd pecyn gofal yn ei chael ar wella ansawdd eu bywyd. Yr her i'r Cyngor oedd sut i sicrhau bod y datblygiadau gwasanaeth cadarnhaol hyn yn tyfu ac yn ffynnu yn y dyfodol, o ystyried yr hinsawdd ariannol y mae'n ei hwynebu.
- 28 O ran gwasanaethau plant, roedd perfformiad mewn perthynas ag asesiadau cychwynnol ac ymweliadau statudol ar gyfer plant sy'n derbyn gofal yn wannach na pherfformiad cynghorau tebyg a chyfartaledd Cymru. I'r gwrthwyneb, cafwyd gwell perfformiad o ran cynadleddau amddiffyn plant cychwynnol ac adolygiadau o blant sy'n derbyn gofal. Roedd nifer uchel o blant a oedd yn derbyn gofal ac a oedd ar y gofrestr amddiffyn plant wedi rhoi cryn bwysau ar adnoddau, gan arwain at orwariant gan y gwasanaethau plant ar ddiwedd y flwyddyn. Tynnodd hyn sylw

at bwysigrwydd strategaeth atal ac ymyrryd cynnar lwyddiannus a oedd yn sicrhau bod cymorth cynnar ar gael i blant a theuluoedd, a thrwy hynny leihau'r galw am wasanaethau mwy dwys. Datblygwyd y strategaeth yn ystod 2014-15 ac roedd trefniadau llywodraethu ar waith i'w gweithredu.

- 29 Roedd y Cyngor wedi cydweithio'n dda gyda phartneriaid er mwyn gwella canlyniadau yn y ffyrdd mwyaf effeithlon ac effeithiol. O ran gwasanaethau oedolion, roedd trefniadau partneriaeth sefydledig ar waith gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan (BIPAB) er mwyn darparu gwasanaethau eiddilwch. Roedd gwaith gyda'r trydydd sector hefyd yn datblygu ymhellach drwy Gynghrair Gwirfoddol Torfaen, er y byddai angen datblygu'r gwaith hwn ymhellach a'i atgyfnerthu er mwyn bodloni gofynion y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Roedd Gwasanaeth Mabwysiadu De-ddwyrain Cymru yn enghraifft o drefniadau cydweithio gyda chynghorau cyfagos yng Ngwent. Fodd bynnag, er bod gwaith yn mynd rhagddo, weithiau roedd angen iddo ddatblygu'n gyflymach gydag egni newydd ac amcanion clir. Roedd y gwaith integreiddio rhwng anabledau dysgu ac iechyd meddwl yn enghraifft o hyn.

Daeth AGGCC i'r casgliad fod enghreifftiau arwyddocaol o gymorth da ac ardderchog a oedd yn gwella'r canlyniadau i'r rhan fwyaf o bobl ag anabledau dysgu

- 30 Ym mis Mehefin 2016, cyflwynodd AGGCC ei hadroddiad ar ei **harolygiad o ofal a chymorth ar gyfer pobl ag anabledau dysgu** yn y Cyngor. Roedd yr arolygiad yn rhan o arolygiad cenedlaethol o ofal a chymorth ar gyfer oedolion ag anabledau dysgu. Diben yr arolygiad oedd asesu llwyddiant gwasanaethau cymdeithasol y Cyngor wrth sicrhau'r canlyniadau sy'n bwysig i bobl, ac aeth ati i asesu effeithlonrwydd, ansawdd a diogelwch y gofal a'r cymorth a ddarperir i oedolion ag anabledau dysgu. Nododd y ffactorau hynny a oedd yn llywio canlyniadau da i bobl yn ogystal â'r ffactorau a oedd yn atal cynnydd.
- 31 Daeth AGGCC i'r casgliad fod enghreifftiau arwyddocaol o gymorth da ac ardderchog a oedd yn gwella'r canlyniadau i'r rhan fwyaf o bobl. Roedd y Cyngor yn annog pobl i fynegi barn, i gymryd rhan ac i gyfrannu at y gwaith o gynllunio a darparu gofal a chymorth. Roedd y bartneriaeth weithredol gref rhwng iechyd a gwasanaethau cymdeithasol yn y rheng flaen wedi'i hailadrodd gan waith cynllunio effeithiol ar y cyd ar lefel uwch. Er mwyn sicrhau gwelliant parhaus ac ategu ei nodau strategol ar gyfer ymyrryd yn gynnar ac atal, roedd angen i'r Cyngor fwrw ati i gynnal dadansoddiadau anghenion pellach, gwaith mapio gwasanaethau ac i ddatblygu amcanion penodol, mesuradwy â therfynau amser. Bydd hyn yn galluogi'r Cyngor i fonitro canlyniadau ei gynlluniau yn hyderus.

Gwerthusiad Comisiynydd y Gymraeg o berfformiad Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen

- 32 Crëwyd swydd y Comisiynydd gan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Daeth pwerau newydd i orfodi safonau ar sefydliadau i rym drwy is-ddeddfwriaeth ar 31 Mawrth 2015. Bydd y Comisiynydd yn parhau i adolygu cynlluniau iaith Gymraeg yn rhinwedd y pwerau a etifeddwyd o dan Ddeddf yr Iaith Gymraeg 1993.
- 33 Mae'r Comisiynydd yn gweithio gyda phob cyngor yng Nghymru i arolygu cynlluniau iaith a rhoi cyngor ar y broses o'u rhoi ar waith. Mae cyfrifoldeb ar gynghorau i ddarparu gwasanaethau i'r cyhoedd yn Gymraeg yn unol â'r ymrwymadau yn eu cynlluniau iaith. Mae pob cyngor wedi ymrwmo i ddarparu adroddiad monitro blynyddol i'r Comisiynydd yn amlinellu ei berfformiad wrth weithredu'r cynllun iaith. Mae'r Comisiynydd yn dadansoddi pob adroddiad monitro, yn ymateb yn ffurfiol ac yn casglu rhagor o wybodaeth yn ôl yr angen.
- 34 Mae ymateb ffurfiol a llythyrau'r Comisiynydd a gyflwynwyd i'r Cyngor yn ystod y flwyddyn ar gael ar [wefan y Comisiynydd](#).

Y defnydd o adnoddau

Archwiliad o gyfrifon y Cyngor

- 35 Ar 4 Rhagfyr 2015, cyflwynodd yr Archwilydd Cyffredinol Lythyr Archwilio Blynyddol i'r Cyngor. Mae'r llythyr yn crynhoi'r negeseuon allweddol sy'n deillio o'i gyfrifoldebau statudol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 fel yr Archwilydd Penodedig a'i gyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio. Rhoddodd yr Archwilydd Cyffredinol farn archwilio ddiamedod ar ddatganiadau cyfrifyddu'r Cyngor, gan gadarnhau eu bod yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol a thrafodion y Cyngor a'r Gronfa Bensiwn. Mae'r Llythyr Archwilio Blynyddol ar gael yn **Atodiad 4** o'r adroddiad hwn.

Roedd trefniadau rheolaeth ariannol cadarn ar waith gan y Cyngor ac roedd wedi parhau i atgyfnerthu ei drefniadau cynllunio ariannol a llywodraethu ers 2014-15

- 36 Ym mis Ebrill 2015, gwnaethom gyhoeddi adroddiad cenedlaethol o'r enw 'Cydnherthedd ariannol cynghorau yng Nghymru'. Roedd yr adroddiad hwn yn seiliedig ar waith maes a wnaed ym mhob un o'r cynghorau lleol yng Nghymru.
- 37 O gofio'r pwysau parhaus ar gyllid i gynghorau yng Nghymru, ystyriwyd a oedd gan y Cyngor drefniadau priodol ar gyfer cynllunio, sicrhau a chynnal ei gydnerthedd ariannol yn y tymor canolig (tair i bum mlynedd ymlaen llaw fel arfer). Gwnaethom gynnal adolygiad yn ystod y cyfnod o fis Mai 2015 hyd at fis Mawrth 2016, a gwnaed gwaith dilynol ar y materion a nodwyd yn ein gwaith ar gydnerthedd ariannol yn 2014-15. Canolbwyntiodd yr adolygiad hwn ar y graddau y cyflawnwyd cynlluniau arbedion 2014-15 a chyfnod cynllunio ariannol 2015-16. Cyflwynwyd yr adroddiad lleol hwn i'r Cyngor ym mis Awst 2016.
- 38 Yn gyffredinol, daethom i'r casgliad bod trefniadau rheolaeth ariannol cadarn ar waith gan y Cyngor a'i fod wedi parhau i atgyfnerthu ei drefniadau cynllunio ariannol a llywodraethu ers 2014-15.
- 39 Daethom i'r casgliad hwn am y rhesymau canlynol:
- a roedd y Cyngor wedi parhau i atgyfnerthu ei drefniadau cynllunio ariannol;
 - b roedd gan y Cyngor drefniadau rheolaeth ariannol cadarn ar waith; ac
 - c roedd y Cyngor wedi atgyfnerthu ei drefniadau llywodraethu ariannol, monitro a chyflwyno adroddiadau ers 2014-15 er mwyn dangos yn gliriach faint o'i warged a oedd yn deillio o gyflawni arbedion.
- 40 Mae ein **hadroddiad ar yr Asesiad o Gydnerthedd Ariannol** ar gael ar wefan y Cyngor.

Llywodraethu

Roedd Rhaglen Eiddilwch Gwent wedi dangos gwaith partneriaeth traws-sector rhanbarthol cadarnhaol i fynd i'r afael ag anghenion cymunedol cynyddol, ond nid oedd wedi darparu tystiolaeth i ddangos bod canlyniadau yn bendant wedi gwella, a fyddai'n bwysig wrth i bartneriaid benderfynu ar ddyfodol y rhaglen

- 41 O fis Ebrill 2011 dechreuodd Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan a Chynghorau Blaenau Gwent, Caerffili, Sir Fynwy, Casnewydd a Thorfaen roi model integredig uchelgeisiol o ofal ar waith, o'r enw Rhaglen Eiddilwch Gwent (y Rhaglen)¹. Ariannwyd y Rhaglen gan fenthyciad Buddsoddi i Arbed gan Lywodraeth Cymru a chyfraniadau gan wahanol bartneriaid i greu cronfa gyfunol.
- 42 Mae gan y Rhaglen statws cyfreithiol o dan gytundeb partneriaeth Adran 33² rhwng Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan a'r pum cyngor yng Ngwent. Parodd y cytundeb am dair blynedd gan ddechrau ym mis Ebrill 2011. Ffurfiwyd Cydbwyllgor Eiddilwch Gwent fel corff gwneud penderfyniadau a chanddo atebolrwydd ffurfiol o dan y cytundeb Adran 33. Roedd Grŵp Cydgysylltu Gweithredol, amrywiaeth o is-grwpiau arbenigol a strwythurau gweithredu lleol hefyd yn cefnogi gwaith Cydbwyllgor y Rhaglen Eiddilwch³.
- 43 Ym mis Tachwedd 2012, adolygwyd y Rhaglen a nodwyd bod y partneriaid yn ymrwymedig iawn i weledigaeth rhaglen Eiddilwch Gwent a'u bod wedi llunio fframwaith rheoli rhaglen cadarn i'w hategu. Cydnabuwyd mai megis cychwyn oedd y gwaith o weithredu'r Rhaglen a'i bod yn wynebu heriau i sicrhau bod y Rhaglen yn gynaliadwy, newid arferion gwaith sefydledig a dangos ei heffaith.
- 44 Canolbwyntiodd ein hadolygiad diweddaraf ym mis Mai 2015 ar ba un a oedd y Rhaglen wedi sicrhau gwelliannau yn unol â disgwyliadau sefydliadau unigol.
- 45 Daethom i'r casgliad bod y Rhaglen wedi arddangos gwaith partneriaeth traws-sector rhanbarthol cadarnhaol i fynd i'r afael ag anghenion cynyddol yn y gymuned, ond nid oedd wedi dangos tystiolaeth o ganlyniadau gwell gweladwy, a fyddai'n bwysig wrth i bartneriaid benderfynu ar ddyfodol y rhaglen.

1 Oni nodir fel arall, mae'r 'Rhaglen' yn cwmpasu'r pwyllgorau a'r gweithgorau, yr aelodau a'r staff, a'r model cyflenwi a gwasanaeth cyffredinol.

2 Mae cytundeb Adran 33 yn darparu sail ffurfiol ar gyfer gweithio mewn partneriaeth. Gall y partneriaid ddefnyddio cytundeb adran 33 fel ffordd o greu cyllid refeniw a chyfalaf cyfunol. Mae rheolau rheoli ariannol a chyfrifyddu ariannol y Cyngor yn berthnasol. Felly, gall y gwasanaeth ar y cyd adennill TAW yn ogystal â defnyddio hyblygrwyddau ariannol eraill sydd ar gael i gyrrff llywodraeth leol.

3 At ddibenion yr adroddiad hwn, mae cyfeiriadau at Bwyllgorau'r Rhaglen yn cwmpasu Cydbwyllgor Eiddilwch Gwent, y Grŵp Cydgysylltu Gweithredol, yr amrywiol is-grwpiau arbenigol a'r strwythurau gweithredu lleol.

46 Daethom i'r casgliad hwn am y rhesymau canlynol:

- a Llwyddodd y Rhaglen i ddwyn ynghyd bartneriaid a fuddsoddodd amser ac adnoddau i wella canlyniadau i bobl oedrannus eiddil, ond nid oedd y nodau ariannol wedi'u cyflawni ac roedd yn dal i fod yn anodd i bartneriaid ddarparu tystiolaeth o ganlyniadau.
- b Mae trefniadau llywodraethu yn ystod oes y rhaglen wedi bod yn ddigonol ar y cyfan ond gallai'r Rhaglen fod wedi ymgysylltu'n well â phartneriaid, wedi elwa ar wybodaeth gliriach ac wedi bod yn fwy agored ynglŷn â'i busnes. Nodwyd y canlynol:
 - bod y trefniadau llywodraethu yn darparu ar gyfer gwneud penderfyniadau'n brydlon ond nad oedd sefydliadau partner bob amser yn cael eu hysbysu'n ddigonol am faterion pwysig a oedd yn effeithio ar y Rhaglen, fel y tanwariant mawr sy'n dod i'r amlwg;
 - roedd y trefniadau adrodd ariannol yn y Rhaglen yn ddigonol ond nid oedd adrodd ar berfformiad yn addas at y diben;
 - dechreuodd y broses o dryloywder cyhoeddus a chofnodi penderfyniadau yn dda ond aeth yn wannach dros amser; ac
 - nid oedd gwaith craffu arferol ar benderfyniadau gan Gydbwyllgor Eiddilwch Gwent yn gadarn, ond roedd y rhan fwyaf o bartneriaid yn cyflwyno adroddiadau blynyddol drwy eu trefniadau craffu eu hunain.
- c Gwnaeth y Rhaglen elwa ar ymrwymiad cryf ac roedd ar gam allweddol ar ei thaith ond roedd angen gweledigaeth glir arni er mwyn llwyddo. Nodwyd y canlynol:
 - roedd ymrwymiad cryf i'r Rhaglen ymhlith y sefydliadau partner, roedd angen ailgadarnhau hyn yng nghyd-destun yr heriau ariannol a gweithredol a oedd yn wynebu'r sefydliadau unigol; ac
 - roedd cyfeiriad y Rhaglen yn y dyfodol yn aneglur, roedd y bartneriaeth ar gam allweddol ac nid oedd y partneriaid wedi cytuno eto ar weledigaeth glir, y byddai angen canlyniadau a buddiannau mesuradwy arni.

Atodiad 1 – Statws yr adroddiad hwn

O dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur) mae'n ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol gynnal asesiad gwella blynyddol, a chyhoeddi adroddiad gwella blynyddol, ar gyfer pob awdurdod gwella yng Nghymru. Mae'r gofyniad hwn yn cwmpasu cynghorau lleol, parciau cenedlaethol ac awdurdodau tân ac achub.

Lluniwyd yr adroddiad hwn gan staff Swyddfa Archwilio Cymru ar ran yr Archwilydd Cyffredinol er mwyn cyflawni ei ddyletswyddau o dan adran 24 o'r Mesur. Mae'r adroddiad hefyd yn cyflawni ei ddyletswyddau o dan adran 19 i gyflwyno adroddiad sy'n ardystio ei fod wedi cynnal asesiad gwella o dan adran 18 ac yn nodi a yw o'r farn, o ganlyniad i'w archwiliad o'r cynllun gwella o dan adran 17, fod yr awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau o ran cynllunio gwelliant o dan adran 15.

Mae gan awdurdodau gwella ddyletswydd gyffredinol i 'wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth gyflawni eu swyddogaethau'. Diffinnir awdurdodau gwella fel cynghorau lleol, parciau cenedlaethol ac awdurdodau tân ac achub.

Yr asesiad gwella blynyddol yw'r prif ddarn o waith sy'n galluogi'r Archwilydd Cyffredinol i gyflawni ei ddyletswyddau. Mae'r asesiad gwella yn asesiad sy'n edrych i'r dyfodol o'r tebygolrwydd y bydd awdurdod yn cydymffurfio â'i ddyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus. Mae hefyd yn cynnwys asesiad ôl-weithredol i nodi a yw awdurdod wedi cyflawni'r gwelliannau a gynlluniwyd ganddo er mwyn llunio barn ar hanes yr awdurdod o ran sicrhau gwelliant. Bydd yr Archwilydd Cyffredinol yn crynhoi ei waith archwilio ac asesu mewn adroddiad gwella blynyddol cyhoeddedig ar gyfer pob awdurdod (o dan adran 24).

O dan rai amgylchiadau, gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd gynnal arolygiadau arbennig (o dan adran 21), y cyflwynir adroddiad arnynt i'r awdurdod a'r Gweinidogion, ac y gall eu cyhoeddi (o dan adran 22). Un o weithgareddau atodol pwysig yr Archwilydd Cyffredinol yw cydgysylltu gwaith asesu a gwaith rheoliadol (sy'n ofynnol o dan adran 23), sy'n ystyried rhaglen waith gyffredinol pob rheoleiddiwr perthnasol mewn awdurdod gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd ystyried gwybodaeth a rennir gan reoleiddwyr perthnasol (o dan adran 33) yn ei asesiadau.

Atodiad 2 – Archwiliad o Gynllun Gwella Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen 2016-17

Tystysgrif

Ardystiaf fy mod wedi archwilio Cynllun Gwella Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen, ar ôl iddo gael ei gyhoeddi ar 15 Ebrill 2016, yn unol ag adran 17 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur) a'm Cod Ymarfer Archwilio.

O ganlyniad i'm harchwiliad, rwyf o'r farn bod y Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswyddau o dan adran 15(6) i (9) o'r Mesur ac wedi gweithredu yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru yn ddigonol i gyflawni ei ddyletswyddau.

Priod gyfrifoldebau'r Cyngor a'r Archwilydd Cyffredinol

O dan y Mesur, mae'n ofynnol i'r Cyngor baratoi a chyhoeddi Cynllun Gwella sy'n disgrifio ei gynlluniau i gyflawni ei ddyletswyddau i:

- wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth gyflawni ei swyddogaethau;
- gwneud trefniadau i sicrhau y caiff ei amcanion gwella eu cyflawni; a
- gwneud trefniadau i arfer ei swyddogaethau er mwyn sicrhau y cyrhaeddir unrhyw safon perfformiad a nodir gan Weinidogion Cymru.

Mae'r Mesur yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor gyhoeddi ei Gynllun Gwella cyn gynted ag sy'n rhesymol ymarferol ar ôl dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'n ymwneud â hi, neu ar ôl y cyfryw ddyddiad arall ag y gall Gweinidogion Cymru ei nodi drwy orchymyn.

Mae'r Cyngor yn gyfrifol am baratoi'r Cynllun Gwella ac am y wybodaeth a nodir ynddo. Mae'r Mesur yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor ystyried canllawiau a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru wrth baratoi a chyhoeddi ei gynllun.

Fel archwilydd y Cyngor, mae'n ofynnol i mi, o dan adrannau 17 a 19 o'r Mesur, archwilio'r Cynllun Gwella, ardystio fy mod wedi gwneud hynny a chyflwyno adroddiad i nodi a wyf o'r farn bod y Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswyddau i baratoi a chyhoeddi Cynllun Gwella yn unol â'r gofynion statudol a nodir yn adran 15 a chanllawiau statudol.

Cwmpas yr archwiliad o'r Cynllun Gwella

At ddibenion fy ngwaith archwilio, ar yr amod bod awdurdod yn bodloni ei ofynion statudol, byddaf yn derbyn ei fod hefyd wedi cydymffurfio â chanllawiau statudol Llywodraeth Cymru yn ddigonol i gyflawni ei ddyletswyddau.

Ar gyfer yr archwiliad hwn nid yw'n ofynnol i mi lunio barn ar gyflawnrwydd na chywirdeb y wybodaeth nac ar b'un a ellir cyflawni'r Cynllun Gwella a gyhoeddwyd gan y Cyngor. Efallai y bydd gwaith asesu arall y byddaf yn ei wneud o dan adran 18 o'r Mesur yn ystyried y materion hyn. Felly, roedd fy archwiliad o Gynllun Gwella'r Cyngor yn cynnwys adolygu'r cynllun er mwyn nodi a oedd yn cynnwys elfennau a ragnodir mewn deddfwriaeth. Asesais hefyd a oedd y trefniadau ar gyfer cyhoeddi'r cynllun yn cydymffurfio â gofynion y ddeddfwriaeth ac a oedd y Cyngor wedi ystyried canllawiau statudol wrth baratoi a chyhoeddi ei gynllun.

Ni ellir dibynnu ar y gwaith a wnaed gennyf er mwyn cyflwyno adroddiadau a gwneud argymhellion yn unol ag adrannau 17 a 19 o'r Mesur yn unig i nodi pob gwendid neu gyfle i wella.

Huw Vaughan Thomas

Archwilydd Cyffredinol Cymru

Copi i: Leighton Andrews, y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus
Non Jenkins, Rheolwr
Chris Pugh, Arweinydd Archwilio Perfformiad

Atodiad 3 – Archwiliad o asesiad o berfformiad Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen 2014-15

Tystysgrif

Ardystiaf fy mod wedi archwilio asesiad Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen (y Cyngor) o'i berfformiad yn 2014-15, ar ôl iddo gael ei gyhoeddi ar 20 Hydref 2015, yn unol ag adran 17 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur) a'm Cod Ymarfer Archwilio.

O ganlyniad i'm harchwiliad, rwyf o'r farn bod y Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswyddau o dan adrannau 15(2), (3), (8) a (9) o'r Mesur ac wedi gweithredu yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru yn ddigonol i gyflawni ei ddyletswyddau.

Priod gyfrifoldebau'r Cyngor a'r Archwilydd Cyffredinol

O dan y Mesur, mae'n ofynnol i'r Cyngor gyhoeddi asesiad bob blwyddyn sy'n disgrifio ei berfformiad o ran:

- cyflawni ei ddyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth gyflawni eu swyddogaethau;
- cyflawni'r amcanion gwella y mae wedi'u pennu iddo'i hun;
- drwy gyfeirio at ddangosyddion perfformiad a nodir gan Weinidogion Cymru a dangosyddion perfformiad hunanosodedig; a
- chyrraedd unrhyw safonau perfformiad a nodir gan Weinidogion Cymru a safonau perfformiad hunanosodedig.

Mae'r Mesur yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor gyhoeddi ei asesiad cyn 31 Hydref yn y flwyddyn ariannol sy'n dilyn y flwyddyn ariannol y mae'r wybodaeth yn ymwneud â hi, neu erbyn y cyfryw ddyddiad arall ag y gall Gweinidogion Cymru ei nodi drwy orchymyn.

Mae'r Mesur yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor ystyried canllawiau a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru wrth gyhoeddi ei asesiad.

Fel archwilydd y Cyngor, mae'n ofynnol i mi, o dan adrannau 17 a 19 o'r Mesur, gynnal archwiliad er mwyn nodi a yw'r Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswydd i gyhoeddi asesiad o berfformiad, ardystio fy mod wedi gwneud hynny, a chyflwyno adroddiad i nodi a wyf o'r farn bod y Cyngor wedi cyflawni ei ddyletswyddau yn unol â'r gofynion statudol a nodir yn adran 15 a chanllawiau statudol.

Cwmpas yr archwiliad

At ddibenion fy ngwaith archwilio, ar yr amod bod awdurdod yn bodloni ei ofynion statudol, byddaf yn derbyn ei fod hefyd wedi cydymffurfio â chanllawiau statudol Llywodraeth Cymru yn ddigonol i gyflawni ei ddyletswyddau.

Ar gyfer yr archwiliad hwn nid yw'n ofynnol i mi lunio barn ar gyflawnrwydd na chywirdeb y wybodaeth. Efallai y bydd gwaith asesu arall y byddaf yn ei wneud o dan adran 18 o'r Mesur yn ystyried y materion hyn. Felly, roedd fy archwiliad o asesiad y Cyngor o'i berfformiad yn cynnwys adolygu cyhoeddiad y Cyngor er mwyn nodi a oedd yn cynnwys elfennau a ragnodir mewn deddfwriaeth. Asesais hefyd a oedd y trefniadau ar gyfer cyhoeddi'r asesiad yn cydymffurfio â gofynion y ddeddfwriaeth ac a oedd y Cyngor wedi ystyried canllawiau statudol wrth ei baratoi a'i gyhoeddi.

Ni ellir dibynnu ar y gwaith a wnaed gennyf er mwyn cyflwyno adroddiadau a gwneud argymhellion yn unol ag adrannau 17 a 19 o'r Mesur yn unig i nodi pob gwendid neu gyfle i wella.

Huw Vaughan Thomas

Archwilydd Cyffredinol Cymru

Copi i: Leighton Andrews, y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus
Non Jenkins, Rheolwr
Chris Pugh, Arweinydd Archwilio Perfformiad

Atodiad 4 – Llythyr Archwilio Blynyddol

Ms Alison Ward
Prif Weithredwr
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen
Y Ganolfan Ddinesig
Pont-y-pŵl
NP4 6YB

4 Rhagfyr 2015

Annwyl Alison

Llythyr Archwilio Blynyddol – Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen 2014-15

Mae'r llythyr hwn yn crynhoi'r negeseuon allweddol sy'n deillio o gyfrifoldebau statudol Archwilydd Cyffredinol Cymru o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a'n cyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio.

Cydymffurfiodd y Cyngor â'i gyfrifoldebau yn ymwneud ag adroddiadau ariannol a defnyddio adnoddau

Cyfrifoldeb y Cyngor yw:

- rhoi systemau rheolaeth fewnol ar waith i sicrhau rheoleidd-dra a chyfreithlondeb trafodion a sicrhau bod ei asedau'n ddiogel;
- cadw cofnodion cyfrifyddu cywir;
- paratoi Datganiad Cyfrifon yn unol â gofynion perthnasol; a
- sefydlu ac adolygu'n barhaus drefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud yn ofynnol i ni:

- roi barn archwilio ar y datganiadau cyfrifyddu;
- adolygu trefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau; a
- chyflwyno tystysgrif i gadarnhau ein bod wedi cwblhau'r archwiliad o'r cyfrifon.

Mae awdurdodau lleol yng Nghymru yn paratoi eu datganiadau cyfrifyddu yn unol â gofynion Cod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig. Mae'r Cod hwn yn seiliedig ar Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol. Ar 23 Gorffennaf 2015, rhoesom farn archwilio ddiamod ar y datganiadau cyfrifyddu, gan gadarnhau eu bod yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol a thrafodion y Cyngor a'r Gronfa Bensiwn. Mae ein hadroddiad wedi'i gynnwys yn y Datganiad Cyfrifon.

Nodwyd y materion allweddol a oedd yn deillio o'r archwiliad o gyfrifon ar gyfer y Cyngor a Chronfa Bensiwn Gwent Fwyaf (Torfaen) i aelodau'r Pwyllgor Archwilio yn ein Hadroddiad ar yr Archwiliad o'r Datganiadau Ariannol ar 8 Gorffennaf 2015. Crynhoir yr eitemau pwysig fel a ganlyn:

- Cydnabuwyd y Cyngor am weithredu'r agenda Cau'n Gyflymach yn gynnar, gan gwblhau ei archwiliad o'r datganiadau ariannol ar 23 Gorffennol, tua 10 wythnos cyn y terfyn amser statudol, sef 30 Medi.
- Datgelodd y Cyngor rwymedigaeth pensiwn £1 miliwn Capita Gwent Consultancy fel rhwymedigaeth wrth gefn yn ei ddatganiadau ariannol. Fodd bynnag, gan fod y setliad terfynol wedi'i gadarnhau yn ystod blwyddyn ariannol 2014-15, nid oedd ansicrwydd mwyach ynghylch gwerth ac amseru rhwymedigaeth y Cyngor ac, fel y cyfryw, roedd angen rhoi cyfrif am y swm yn natganiadau ariannol y Cyngor. Cadarnhaodd y Cyngor gydag actiwari'r Gronfa y byddai'r diffyg hwn yn arwain at adeniliad diffyg ychwanegol o £49,500 y flwyddyn pe câi ei adennill dros 25 mlynedd, sef bwriad y Cyngor. Roeddem yn cytuno y gallai'r Cyngor roi cyfrif am adennill y diffyg hwn gan ddefnyddio'r dull gweithredu hwn. Ni phroseswyd yr addasiad hwn fel rhan o gyfrifon 2014-15 ar sail perthnasedd.
- Nododd ein harchwiliad ar gyfer 2013-14 wall mewn perthynas â'r cyfrifyddu ar gyfer gwariant cyfalaf nad ychwanegodd werth na photensial gwasanaeth a gafodd ei leihau yn hytrach na'i ddadgydnabod. Cynhaliodd yr Awdurdod adolygiad manwl yn 2014-15 a nododd y rhoddwyd cyfrif yn anghywir am £2.13 miliwn o wariant cyfalaf, a bod angen ei symud rhwng y Gronfa Ailbrisio Wrth Gefn a'r Cyfrif Addasu Cyfalaf. Ni chyflwynwyd y cofnod i gywiro'r gwall hwn yn wreiddiol yn natganiadau ariannol drafft 2014-15 ond fe'i cywirwyd yn y datganiadau archwiliedig terfynol.

Fel yr awdurdod sy'n gweinyddu Cronfa Bensiwn Gwent Fwyaf, mae'r Cyngor yn cynnwys cyfrifon y gronfa pensiwn yn ei ddatganiadau ariannol. Nodwyd yr eitem ganlynol mewn perthynas â'n harchwiliad o'r Gronfa Bensiwn:

- Yn ystod 2012-13, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru y byddai Prifysgol Cymru Casnewydd a Phrifysgol Morgannwg yn uno. Digwyddodd hyn ar 11 Ebrill 2013. Fel rhan o'r broses uno hon, bu'n rhaid trosglwyddo asedau a rhwymedigaethau o Gronfa Bensiwn Gwent Fwyaf (Torfaen) i Gronfa Bensiwn Rhondda Cynon Taf. Rhoddodd Cronfa Bensiwn Gwent Fwyaf (Torfaen) y gorau i dderbyn cyfraniadau a thalu buddiannau i staff Prifysgol Cymru Casnewydd o 31 Mawrth 2014. Ar adeg paratoi'r cyfrifon, amcangyfrifodd y rheolwyr mai gwerth trosglwyddo pensiwn Prifysgol Cymru Casnewydd oedd £45 miliwn, yn seiliedig ar wybodaeth a gafwyd gan Mercers, actiwari'r cynllun. Nododd gohebiaeth ddilydol mai'r gwerth trosglwyddo amcangyfrifedig oedd tua £47 miliwn, yn amodol ar nifer o ffactorau. Ar y sail mai amcangyfrif yw'r ffigur hwn o hyd, ac nad yw'r gwahaniaeth yn berthnasol i'r datganiad asedau net, ni chynigiwyd y dylid diwygio'r cronïad a gydnabuwyd yng nghyfrifon y Gronfa Bensiwn.

Rydym yn fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau

Mae ein hystyriaeth o drefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wedi'i seilio ar y gwaith archwilio a wnaed ar y cyfrifon ac rwyf hefyd wedi dibynnu ar y gwaith a gwblhawyd fel rhan o'r Aseiad Gwella o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009. Bydd yr Adroddiad Gwella Blynyddol yn tynnu sylw at feysydd lle nad yw effeithiolrwydd y trefniadau hyn wedi'i ddangos eto neu lle y gellid gwneud gwelliannau.

Gwnaethom gyhoeddi tystysgrif yn cadarnhau bod yr archwiliad o'r cyfrifon wedi'i gwblhau ar 23 Gorffennaf 2015.

Nid yw'r gwaith a wnaed gennym hyd yma yn ardystio hawliadau a ffurflenni grant wedi nodi materion sylweddol a fyddai'n effeithio ar gyfrifon 2015-16 na systemau ariannol allweddol.

Bydd adroddiad manylach ar ein gwaith ardystio grantiau yn dilyn ym mis Ionawr 2016 unwaith y bydd rhaglen gwaith ardystio eleni wedi'i chwblhau.

Disgwylir i'r ffi archwilio ariannol ar gyfer 2014-15 fod yn unol â'r ffi y cytunwyd arni a nodir yn yr Amlinelliad o'r Archwiliad Blynyddol.

Yn gywir

Grant Thornton UK LLP

Dros ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru

Atodiad 5 – Argymhellion adroddiadau cenedlaethol a gyhoeddwyd yn 2015-16

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Ebrill 2015	Cydnerthedd ariannol cynghorau	<p>A1 Dylai cynghorau sicrhau bod eu cynllun corfforaethol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wrth wraidd y broses o lywio cynlluniau gwasanaeth a strategaethau ategol eraill gan gynnwys y gweithlu, technoleg gwybodaeth a gwariant cyfalaf; • yn cynnal blaenolwg tair i bum mlynedd o leiaf a'i fod yn unol â'r cynllun ariannol tymor canolig a strategaethau ategol eraill; • dylai nodi'n glir rôl ddymunol y cyngor mewn pum mlynedd – y model ar gyfer darparu gwasanaethau â blaenoriaeth a'r seilwaith a'r adnoddau sydd eu hangen i gyflawni blaenoriaethau yn y dyfodol o fewn y cyllid sydd ar gael. <p>A2 Dylai'r cynllun ariannol tymor canolig nodi'r prif risgiau ariannol a thybiaethau allweddol a dylai uwch swyddogion a chynghorwyr graffu arnynt a'u herio'n effeithiol cyn mabwysiadu'r cynllun.</p> <p>A3 Mae angen i gynghorau sicrhau bod diffygion ariannol yn cael eu rhagamcanu'n gywir a'u cysoni'n llawn â chynlluniau arbed manwl ar gyfer pob blwyddyn o oes y cynllun ariannol tymor canolig.</p> <p>A4 Dylai cynghorau adolygu digonolrwydd y trefniadau sicrwydd ariannol sy'n sail i gyflawni cynlluniau arbed blynyddol, gan gynnwys lefel y gwaith craffu a herio a gynigir gan gynghorwyr.</p> <p>A5 Dylai cynghorau sicrhau bod ganddynt strategaeth cronfeydd gynhwysfawr sy'n amlinellu diben penodol cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy cronedig fel rhan o'u Cynllun Ariannol Tymor Canolig.</p> <p>A6 Dylai cynghorau ddatblygu polisiau cwbl gorfforaethol ar gynhyrchu incwm gyda'r nod o gynyddu ffrydiau refeniw a lleihau pwysau ariannol.</p> <p>A7 Dylai cynghorau:</p> <ul style="list-style-type: none"> • atgyfnerthu trefniadau pennu a monitro cyllidebau er mwyn sicrhau cydnerthedd ariannol; • adolygu cwmpas ac effeithiolrwydd eu systemau a'u rheolaethau ariannol mewnol ac allanol er mwyn sicrhau eu bod yn addas at y diben ac yn rhoi rhybudd cynnar am wendidau mewn systemau allweddol.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Ebrill 2015	Cydnorthedd ariannol cynghorau	<p>A8 Rhaid i gynghorau adolygu eu timau cyllid a sicrhau bod ganddynt ddigon o adnoddau a'r sgiliau cywir i fodloni gofynion yn y dyfodol.</p> <p>A9 Mae angen i swyddogion cynghorau sicrhau bod gan gynghorwyr y wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen arnynt i gyflawni gwaith llywodraethu a herio effeithiol drwy ymestyn cyfleoedd hyfforddi a llunio gwybodaeth reoli o ansawdd uchel.</p>
Mehefin 2015	Sicrhau gwelliannau yn y cymorth i ysgolion trwy gonsortia addysg rhanbarthol – darlun cynnar	<p>A1 Egluro natur a gweithrediad y consortia. Nodwyd gennym fod ansicrwydd parhaus ynglŷn â rhai agweddau ar natur consortia rhanbarthol a'u cwmpas nawr ac yn y dyfodol (paragraffau 2.2 i 2.20). Rydym yn argymhell felly:</p> <ul style="list-style-type: none"> Dylai awdurdodau lleol egluro a yw gwasanaethau consortia i'w darparu ar y cyd neu a ydynt yn wasanaethau a gomisiynir (mae gwasanaethau a ddarperir dan drefniadau cydbwyllgor yn wasanaethau a ddarperir ar y cyd ac nid yn wasanaethau a gomisiynir). <p>A2 Canolbwyntio ar ddeilliannau trwy gynllunio tymor canolig. Nodwyd gennym fod ffocws ar gamau gweithredu byrdymor ac ansicrwydd ynglŷn â dyfodol consortia yn rhwystro'r gwaith o ddatblygu consortia rhanbarthol effeithiol (paragraffau 2.33 i 2.36; 3.16 i 3.17). Rydym yn argymhell felly:</p> <ul style="list-style-type: none"> Gan na fydd unrhyw weithgareddau posibl i ad-drefnu awdurdodau lleol yn cael eu gweithredu'n llawn tan 2020, y dylai Llywodraeth Cymru a chonsortia rhanbarthol ddatblygu cynlluniau tair blynedd ar gyfer datblygu, ehangu cwmpas a chyllido consortia rhanbarthol, yn gysylltiedig ag amcanion strategol priodol.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Mehefin 2015	<p>Sicrhau gwelliannau yn y cymorth i ysgolion trwy consortia addysg rhanbarthol – darlun cynnar</p>	<p>A3 Datblygu mwy o gydberthnasau cydweithredol ar gyfer y system gwella ysgolion. Cyfrannodd llawer o bartneriaid gwella ysgolion at y gwaith o ddatblygu'r Model Cenedlaethol ar gyfer Gweithio'n Rhanbarthol ond nodwyd gennym nad oedd hyn wedi arwain at ddatblygu cydberthnasau digon cydweithredol (paragraffau 2.25 i 2.32). Rydym yn argymhell felly:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Y dylai consortia rhanbarthol ddatblygu trefniadau gwell ar gyfer rhannu arferion a chefnogi effeithlonrwydd (er enghraifft, gallai un consortiwm arwain y gwaith o ymdrin â phroblem neu fod â chyfrifoldeb swyddogaethol ar gyfer datblygu polisi). • Y dylai Llywodraeth Cymru, awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol gydnabod bod yr holl bartneriaid yn ddibynnol ar ei gilydd er mwyn cyflawni eu swyddogaethau gwella ysgolion a chytuno ar ddull o: <ul style="list-style-type: none"> – rannu gwybodaeth ac ymgynghori ar ddatblygiadau sy'n berthnasol i wella ysgolion; – datblygu perthnasau cydweithredol sy'n rhannu atebolrwydd; a – chynnal adolygiadau o'r system gyfan ac alinio dealltwriaeth a safbwynt y consortia rhanbarthol ar draws pob un o strategaethau perthnasol Llywodraeth Cymru. <p>A4 Datblygu arweinwyr effeithiol a denu'r unigolion mwyaf dawnus. Mae consortia rhanbarthol, awdurdodau lleol a Llywodraeth Cymru oll wedi'i chael hi'n anodd recriwtio uwch arweinwyr ar gyfer addysg a nodwyd gennym nad oes fawr ddim wedi'i wneud i fynd i'r afael â hyn (paragraffau 2.37 i 2.40). Rydym yn argymhell felly:</p> <ul style="list-style-type: none"> • y dylai Llywodraeth Cymru ac awdurdodau lleol gydweithio i wneud swyddi addysg arweiniol yn fwy deniadol er mwyn denu'r arweinwyr mwyaf dawnus ar gyfer y system gwella addysg; • y dylai awdurdodau lleol gydweithio i gefnogi datblygiad proffesiynol yr uwch arweinwyr a sicrhau bod trefniadau rheoli perfformiad ar waith ar gyfer uwch arweinwyr.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Mehafin 2015	<p>Sicrhau gwelliannau yn y cymorth i ysgolion trwy consortia addysg rhanbarthol – darlun cynnar</p>	<p>A5 Gwella effeithiolrwydd trefniadau llywodraethu a rheoli consortia rhanbarthol.</p> <p>Er bod cynnydd yn parhau i gael ei wneud, nodwyd nad yw consortia rhanbarthol wedi datblygu trefniadau llywodraethu a rheoli ariannol cwbl effeithiol eto (paragraffau 3.2 i 3.36). Rydym yn argymhell felly y dylai awdurdodau lleol a'u consortia rhanbarthol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wella eu defnydd o hunanwerthuso ar gyfer eu perfformiad a'u trefniadau llywodraethu a'i ddefnyddio i gefnogi'r gwaith o gynllunio busnes ac i gefnogi adolygiadau blynyddol o ddulliau llywodraethu er mwyn llywio eu datganiadau llywodraethu blynyddol; • gwella eu dulliau rheoli perfformiad gan gynnwys cynllunio busnes yn well, defnyddio mesurau perfformiad eglur a mesuradwy ac asesu gwerth am arian; • sicrhau bod rheoli risg strategol yn rhan annatod o'u trefniadau llywodraethu a chyflwyno adroddiadau'n rheolaidd ar lefel y cydbwyllgor neu'r bwrdd; • datblygu eu trefniadau rheoli ariannol i sicrhau bod prosesau cyllidebu, monitro ac adrodd ariannol yn cwmpasu'r holl incwm a gwariant perthnasol, gan gynnwys cyllid grant a wariwyd trwy awdurdodau lleol; • datblygu trefniadau craffu ar y cyd ar gyfer y consortia yn gyffredinol, yn ogystal â chraffu ar berfformiad awdurdodau unigol, a allai gynnwys sefydlu cydbwyllgor craffu neu waith cydgysylltiedig gan bwyllgorau craffu awdurdodau lleol; • sicrhau bod y trefniadau a'r penderfyniadau y mae consortia yn eu gwneud yn agored ac yn dryloyw; • adnabod unrhyw wrthdaro buddiannau posibl a mynd i'r afael ag ef; a phan fo gan staff fwy nag un cyflogwr, dylai consortia rhanbarthol sicrhau bod y llinellau atebolrwydd yn eglur a bod yr holl staff yn ymwybodol o'r swyddogaethau a gyflawnir; • datblygu strategaethau cyfathrebu cadarn ar gyfer ymgysylltu â'r holl randdeiliaid allweddol.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Gorffennaf 2015	Adolygiad o Drefniadau Diogelu Corfforaethol yng Nghynghorau Cymru	<p>A1 Gwella arweiniad corfforaethol a chydymffurfio â pholisi Llywodraeth Cymru ar ddiogelu trwy wneud yr isod:</p> <ul style="list-style-type: none"> • penodi uwch swyddog arweiniol fydd yn atebol am ddiogelu ac amddiffyn plant a phobl ifanc gyda chyfrifoldebau corfforaethol am gynllunio gwelliannau; • penodi aelod arweiniol dros ddiogelu; • dosbarthu a chyfoesi yn rheolaidd wybodaeth am y penodiadau hyn i'r holl staff a rhanddeiliaid. <p>A2 Sicrhau bod polisi corfforaethol ar ddiogelu sy'n cynnwys holl wasanaethau'r Cyngor er mwyn rhoi cyfeiriad strategol clir a llinellau atebolrwydd clir ar draws y Cyngor.</p> <p>A3 Atgyfnerthu'r trefniadau ar gyfer recriwtio staff a gwirfoddolwyr mewn modd diogel drwy wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sicrhau bod gwiriadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (DBS) a chydymffurfio â pholisiau recriwtio diogel yn cynnwys pob gwasanaeth sy'n dod i gysylltiad â phlant; • creu system gydymffurfio gorfforaethol integredig i gofnodi a monitro lefelau cydymffurfio ar wiriadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd; • mynnu cael arferion recriwtio diogel ymysg partneriaid yn y trydydd sector ac i wirfoddolwyr sydd yn darparu gwasanaethau a gomisiynir a/ neu a ddefnyddir gan y Cyngor gyda sylfaen o gontract neu gytundeb lefel gwasanaeth. <p>A4 Sicrhau bod y staff, aelodau a phartneriaid perthnasol yn deall eu cyfrifoldebau diogelu trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sicrhau bod hyfforddiant diogelu yn orfodol a bod yr ymdriniaeth yn ymestyn at holl feysydd gwasanaeth perthnasol y Cyngor a'i fod yn cael ei gynnwys fel elfen safonol ar raglenni cynefino; • creu system ledled y gorfforaeth i adnabod, olrhain a monitro cydymffurfiaeth a'r angen i fod yn bresennol mewn hyfforddiant diogelu yn holl adrannau'r Cyngor, aelodau etholedig, ysgolion, llywodraethwyr a gwirfoddolwyr; • mynnu bod staff perthnasol mewn sefydliadau sy'n bartneriaid a gomisiynir i weithio dros y Cyngor wrth gyflenwi gwasanaethau i blant a phobl ifanc yn gorfod ymgymryd â hyfforddiant diogelu.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Gorffennaf 2015	<p>Adolygiad o Drefniadau Diogelu Corfforaethol yng Nghynghorau Cymru</p>	<p>A5 Wrth adolygu canllawiau, dylai Llywodraeth Cymru egluro'r hyn mae'n disgwyl o awdurdodau lleol ynghylch swyddogaethau a chyfrifoldebau'r swyddog dynodedig mewn gwasanaethau addysg, a'r unigolyn a enwyd ar lefel uwch reolwr sy'n gyfrifol am hybu diogelu.</p> <p>A6 Gwella atebolrwydd am ddiogelu corfforaethol trwy adrodd yn rheolaidd ar faterion diogelu a sicrwydd wrth bwyllgor(au) craffu yn erbyn set gytbwys o wybodaeth perfformiad ledled y Cyngor ynglŷn â'r canlyno:</p> <ul style="list-style-type: none"> • meincnodi a chymharu ag eraill; • casgliadau archwiliadau/adolygiadau arolygu mewnol ac allanol; • data perfformiad seiliedig ar wasanaethau; • data personél allweddol megis hyfforddiant diogelu, a gwiriadau recriwtio'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd; • perfformiad contractwyr a gwasanaethau a gomisiynwyd o ran cydymffurfio â chyfrifoldebau diogelu'r Cyngor. <p>A7 Sefydlu rhaglen dreigl o adolygiadau archwilio mewnol i gynnal profion ar systemau a chynnal adolygiadau cydymffurfio ar arferion diogelu'r Cyngor.</p> <p>A8 Sicrhau yr ystyrir y risgiau sy'n gysylltiedig â diogelu ar lefel gorfforaethol a gwasanaeth wrth ddatblygu a chytuno ar gynlluniau rheoli risg ar draws y Cyngor.</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Hydref 2015	<p>Helpu Pobl Hŷn i Fyw'n Annibynnol: A yw Cyngorau'n Gwneud Digon?</p>	<p>A1 Gwella llywodraethu, atebolrwydd ac arweinyddiaeth gorfforaethol yng nghyswllt materion pobl hŷn drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • penodi uwch swyddog arweiniol sy'n gyfrifol am gydgyssylltu ac arwain gwaith y Cyngor ar wasanaethau pobl hŷn; • ailalinio gwaith cydgysylltwyr y strategaeth pobl hŷn er mwyn helpu i ddatblygu a chyflawni cynlluniau ar gyfer gwasanaethau sy'n cyfrannu at annibyniaeth pobl hŷn; • penodi aelod yn hyrwyddwr gwasanaethau pobl hŷn; • diweddarau gwybodaeth am y penodiadau hyn yn rheolaidd, a rhannu'r wybodaeth honno'n rheolaidd â'r holl staff a'r rhanddeiliaid. <p>A2 Gwella'r gwaith cynllunio strategol a chydgyssylltu gweithgarwch gwasanaethau i bobl hŷn yn well drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sicrhau bod cynlluniau gweithredu cynhwysfawr ar waith sy'n trafod gwaith holl adrannau perthnasol y Cyngor a gwaith rhanddeiliaid allanol y tu allan i iechyd a gofal cymdeithasol; • ymgysylltu â phreswylwyr a phartneriaid wrth ddatblygu cynlluniau, ac wrth ddatblygu a chytuno ar flaenoriaethau. <p>A3 Gwella'r ymgysylltu â gwybodaeth i bobl hŷn a'r trefniadau ar gyfer lledaenu'r wybodaeth honno, drwy sicrhau bod gwasanaethau cyngor a gwybodaeth wedi'u cyflunio'n briodol ac yn bodloni anghenion y sawl sy'n eu derbyn.</p> <p>A4 Sicrhau rheolaeth effeithiol ar berfformiad yr ystod o wasanaethau sy'n helpu pobl hŷn i fyw'n annibynnol drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pennu mesurau priodol i alluogi aelodau, swyddogion a'r cyhoedd i lunio barn ar gynnydd wrth gyflawni camau gweithredu ar gyfer holl wasanaethau'r Cyngor; • sicrhau bod gwybodaeth am berfformiad yn ymdrin â gwaith yr holl asiantaethau perthnasol ac yn enwedig y rhai y tu allan i faes iechyd a gwasanaethau cymdeithasol; • sefydlu dulliau mesur i farnu ynghylch mewnbwn, allbwn ac effaith, fel bo modd deall effaith toriadau cyllideb a chefnogi gwaith goruchwyllo a chraffu.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Hydref 2015	<p>Helpu Pobl Hŷn i Fyw'n Annibynnol: A yw Cyngorau'n Gwneud Digon?</p>	<p>A5 Sicrhau cydymffurfiaeth â Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus wrth gynnal asesiadau effaith cydraddoldeb drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nodi sut y bydd newid gwasanaethau neu dorri cyllidebau'n effeithio ar grwpiau a chanddynt nodweddion gwarchoddedig; • mesur yr effaith bosibl a'r camau lliniaru a gyflawnir er mwyn lleihau'r effaith negyddol bosibl ar grwpiau a chanddynt nodweddion gwarchoddedig; • nodi'r niferoedd posibl y byddai'r newidiadau arfaethedig neu'r polisi newydd effeithio arnynt, drwy nodi'r effaith ar rai a chanddynt nodweddion gwarchoddedig; • sicrhau bod gweithgarwch ategol, megis arolygon, grwpiau ffocws ac ymgyrchoedd gwybodaeth yn cynnwys digon o wybodaeth i alluogi defnyddwyr gwasanaeth i ddeall yn glir sut y bydd y newidiadau arfaethedig yn effeithiol arnynt. <p>A6 Gwella'r rheolaeth ar y Gronfa Gofal Canolraddol, ac effaith y gronfa honno drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bennu llinell sylfaen ar gyfer perfformiad ar ddechrau prosiectau fel bo modd barnu ynghylch effaith y prosiectau hynny dros amser; • cytuno ar fformat a chwmpas adroddiadau monitro fel bo modd cynnal gwerthusiadau cymaradwy o brosiectau a ariennir yn erbyn meini prawf y gronfa, er mwyn barnu pa brosiect sy'n cael yr effaith fwyaf cadarnhaol a faint o gynlluniau sydd wedi cael eu prif ffrydio i dderbyn cyllid craidd; • gwella'r ymgysylltu â'r ystod lawn o bartneriaid er mwyn sicrhau bod amrywiaeth mor eang ag sy'n bosibl o bartneriaid yn cael eu hannog i gymryd rhan mewn mentrau a rhaglenni yn y dyfodol.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Rhagfyr 2015	Cyflawni â llai – Gwasanaethau Hamdden	<p>A1 Gwella gwaith cynllunio strategol yn y gwasanaethau hamdden drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bennu gweledigaeth gytunedig i gynghorau ar gyfer gwasanaethau hamdden; • cytuno ar flaenoriaethau ar gyfer gwasanaethau hamdden; • canolbwyntio ar sefyllfa'r Cyngor oddi mewn i ddarpariaeth chwaraeon a hamdden gymunedol ehangach yr ardal; • ystyried y posibilrwydd o gyflenwi gwasanaethau'n rhanbarthol. <p>A2 Cynnal arfarniad o opsiynau er mwyn canfod y model cyflenwi mwyaf priodol yn seiliedig ar weledigaeth gytunedig y Cyngor a'i flaenoriaethu ar gyfer gwasanaethau hamdden. Dylai'r arfarniad ystyried:</p> <ul style="list-style-type: none"> • faint o gyllid cyfalaf a refeniw sydd ar gael dros y tair i bum mlynedd nesaf; • opsiynau i wella ffocws masnachol gwasanaethau hamdden; • cyfleoedd i gynyddu'r incwm a gynhyrchir a lleihau 'cymhorthdal' cynghorau; • dadansoddiad cost a budd o'r holl opsiynau sydd ar gael i gyflenwi gwasanaethau hamdden yn y dyfodol; • cyfraniad gwasanaethau hamdden at rôl ehangach y Cyngor o ran iechyd y cyhoedd; • ymgysylltu'n well â'r cyhoedd er mwyn sicrhau bod safbwyntiau ac anghenion defnyddwyr a darpar ddefnyddwyr yn cael eu nodi'n glir; • effaith gwahanol opsiynau ar grwpiau a chanddynt nodweddion gwarchodedig o dan ddyletswydd cydraddoldeb y sector cyhoeddus; • cynaliadwyedd y gwasanaethau a ddarperir yn y dyfodol.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Rhagfyr 2015	<p>Cyflawni â llai – Gwasanaethau Hamdden</p>	<p>A3 Sicrhau rheolaeth effeithiol ar berfformiad gwasanaethau hamdden drwy sefydlu cyfres o fesurau er mwyn galluogi swyddogion, aelodau a dinasyddion i farnu ynghylch mewnbwn, allbwn ac effaith. Dylai hyn gwmpasu perfformiad ym mhob rhan o'r Cyngor a pherfformiad cyfleusterau penodol, a chynnwys:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gwariant cyfalaf a refeniw; • incwm; • 'cymhorthdal' y Cyngor; • ansawdd y cyfleusterau a'r gwasanaeth a ddarperir; • bodlonrwydd cwsmeriaid; • llwyddiant mentrau 'masnachol newydd'; • data defnydd – y nifer sy'n defnyddio'r gwasanaethau/cyfleusterau, amserau defnydd ac ati; ac • effaith cyfleusterau hamdden wrth ymdrin â blaenoriaethau iechyd y cyhoedd. <p>A4 Gwella'r trefniadau llywodraethu, atebolrwydd ac arweinyddiaeth gorfforaethol yn y gwasanaethau hamdden drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • adrodd yn rheolaidd ar berfformiad wrth byyllgor(au) craffu; • darparu gwybodaeth gynhwysfawr i aelodau etholedig er mwyn hwyluso proses benderfynu gadarn; • meincnodi a chymharu perfformiad ag eraill; • defnyddio canfyddiadau adolygiadau archwilio/ arolygu mewnol ac allanol i ganfod cyfleoedd i wella gwasanaethau.

Wales Audit Office

24 Cathedral Road

Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru